

“ప్రాయశ్చిత్త పశునిణ్ణయము.”

శ్రీమత్పురమహాంస పరివ్రాజ కాచార్య వశ్యేత్యాది సకల
 బిరుదావళి విరాజమాన శ్రీశృంగేరి విరూపాక్ష పీఠ
 బాలస్వాములు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ స్వాము
 ల వారిచే రచియింప బడినది.

SLNO 875
 NO 7489

బెజవాడ మారుతి ముద్రాక్షరశాల యందు
 గుంపెని హనుమంతరావుచే
 ముద్రింపబడినది.

1918.

9

ఓం.

బ్రహ్మసంధం పరమసుఖదం కేవలం జ్ఞానమూర్తిం
విశ్వాత్మితం గగన సదృశం తత్త్వమస్యాది లక్ష్యం
ఏకం నిత్యం విమలమచలం సర్వస్థిసాక్షి భూతం
భావాత్మితం త్రిగుణ రహితం సద్గురుతం నమామి॥

—(0)—

“ప్రాయశ్చిత్త పశు నిర్ణయము.”

శ్రీ మత్పురమ హంస పరివ్రాజ కాచార్య వర్యేత్యాది సకల
విరుదావళి విరాజమాన శ్రీ శృంగేరీ విరూపాక్ష పీఠ
బాలస్వాములు శ్రీ కల్యాణానంద భారతీ స్వాము
ల వారిచే రచియింప బడినది.

—:0:—

బెజవాడ మారుతి ముద్రాక్షరశాల యందు
గుంపెని హనుమంతరావు చే
ముద్రింపబడినది.

1918.

ప్రాయశ్చిత్త పశు నిర్ణయము.

సోమపానము చేయుటయందు పాలంభము చేయబడు ప్రాయశ్చిత్త పశువులను గూర్చి విప్రతిపత్తియుండుటచే నీ సిద్ధాంతమును శృణి యుక్త్య ను భవనమృతముగ నిరూపించు చున్నాము.

అగ్ని స్తోమమునకు అగ్ని హోమియము నపసీయమును చెందు పశువులు ప్రధాన యాగముతో సంబంధించి యుండుటచే శాస్త్ర విహితములై యు న్నవి. ఇందు విప్రతిపత్తికి నవకాశ మెంతమాత్రమును లేదు. విప్రతిపత్తి యొందన సోమయాగము చేయదలంచిన వాని యందలి యధికార వైగుణ్య ముచే విధింపబడిన ప్రాయశ్చిత్త పశువులంద. అదెట్లులనిన సోమయాగము చేయదలంచిన వానియొక్క తండ్రి తాత మత్తాలలలో గాని తండ్రి తాత లలో గాని యెవ్వరైన నొకరు సోమయాగము చేయనిచో నట్టివాని సోమ యాగమున వైర్వాదాగము ఆశ్వినిమను చెందు పశువులు ప్రాయశ్చిత్తార్థము పాలంభము చేయబడు వాడుకయే కారణము చేతనో యంధపరిపర గా ప్రసరించి నేటికి పాదుకొని యున్నది. ఇయ్యది శాస్త్రయుక్త్యనభవ విరుద్ధమగుటంజేసి యందలి దోషముల విమర్శింపుచు రాగ్ధాంతమును శ్రద్ధ కిరింపుచున్నారము

తృతీయపురుష పశ్యంతము సోమయాగము లోపించిన వాడైర్వాదా గమును పాలంభము చేయవలయు ననుటకు గల శ్రుతి ప్రమాణము. “ఐం ద్రాగ్నంపు నరుత్సృష్ట మాంభేతయ ఆతృతీ యాత్సరుషాతోస్సం నపిబే ద్విచ్చిన్నోవా ఏతస్య సోమపీఢో యోబ్రాహ్మణస్సన్నా తృతీయాత్సరుషా తోస్సం నపిబతీంద్రాగ్ని ఏవస్మైన భాగధే యోనోపధావతి తావే వాస్మి న్నోచుపీధం ప్రయచ్ఛతఉ వైసగ్ సోమపీఢోనవతిం”

— పై శ్లోకికి విద్యారణ్య భాష్యము. —

విచ్చిన్న సోమపీఢస్య పశునిధతై । గాలితన్యవణో బలీవదణః

తృప్తభక్తుః శ్రీ । స్వహింసోన్మాదం వహనాదేర్ముక్తః పునరుత్సృ
ష్టః । స్వాత్మాన మూఢ్యత్పత్తియః పురుషః పితామహః పితాస్వయంచ
యదాసోమం నపిచేయః తదాని మేతస్యత్రయ స్యసోమపానం విచ్ఛిన్నం
నవీతం పశుమాల భేతః.

పై శ్రుతికి ఆపస్తంబమూత్ర వ్యాఖ్యాతయగు భట్టరుద్ర దత్తులిట్లు
వ్యాఖ్యానమును వ్రాసియున్నారు:—త్రైతీ చక్రియః ప్రాంచస్త్రయః
ప్రత్యంచ ఇత్యాదౌ ప్రాప్త్యే నోక్తా దీక్షావేదన నామ సుబ్రహ్మణ్య దౌ
నామధిః కీర్త్యమానాచ పిత్రాదీనాం త్రిభూయషే । తస్యాంచ చరమః ప్ర
పితామహ స్తృతీయోఽభీశ్రేతః నత్యాస్మిన్ స్తృతీయః పితామహః । య
తః సోమపానోద్యత స్యాత్మ నస్తద్విచ్ఛనా భావాత్ ఏతత్తేత తయచ
త్వా నున్నేతి పితామహ ప్రపితామహ యచత్వా మన్వీతి తిస్యమ
ప్రక్షిమ విదధాతి తస్మాదా తృతీయాత్పురుషాన్నామ నగ్భహ్లాంతీ త్యా
దౌ న్యక్తాధికత్వాన్న । తథా విధ్యధికత్వ మప్యతి ఏవ నిదగ్భనా దవ
గంత్యం । తదయమధోఽభవతి । యస్య పిత్రాదయస్త్రయః పురుషాః న
సోమం వీతకంఠః స సోమ వీధాధీక పశుమాల భేతేతి । కాత్యా యన
మతాస్తా ద్విపురుష విచ్ఛిత్తాన వీవ్యతే యథాహ ! వసంతేగ్నిష్టోమః విం
ద్రాగ్నంపు నరుత్సృష్టమా లభ్యద్వి పురుషాసోమ వీధిన ఇతి । కః పునరు
త్సృష్టః ఛాగః పునరుత్సృష్ట ఇతి భాగద్వాజః । జాధాయ నస్త్యాహ ।
పునరుత్సృష్టోఽనద్వాక్ ఇత్యవశీణకవ ఏషఉక్తోభవతి లింగం చూత్ర
భవతి । పునరుత్సృష్ట ఇవహ్యే తస్య సోమవీధ ఇతి॥

పై శ్రు వ్యాఖ్యానముల వలన విచ్ఛిన్న సోమవీధ సంధానార్థ
మైంద్రాగ్ని పశుపురుషాలంభము చేయవలయునని తేట తెల్లమగుచున్న
ది. పునరుత్సృష్టమన జనసత్త్వములు డిగినయెద్దని బోధాయన విద్యార
ణ్యాలు దలంచు చున్నారని ఛాగమని భారద్వాజులు దలంచు చున్నార
ని ఐనను జైమిని ఆ ౧౦ పా ౨ ఆ ౩౦. అగు సాధారణ గుణవచనము
లగు శ్వేతాది శబ్దాధికరణ న్యాయముచే పునరుత్సృష్టము ఛాగమని శిష్ట
లు న్యవహించుచున్నారు.

ఇది యిట్లుండ సోమపానేచ్ఛయందు శ్రుత్యంతరముచే ప్రాయశ్చి
త్తాంతరము విధింపబడుచున్నది. అది యెట్లనిన:—

“ఆశ్వినం ధూమ్రం లామూలభేదం । యోగబ్రాహ్మణ సోమం
పిపాసేదితి.”

పై శ్రుతికి విద్యా రణ్య భాష్యము.

దుర్బ్రాహ్మణస్య సోమపాసేచ్ఛాం నిమిత్తీకృత్య పశం విధత్తే ।
మరినశ్వేత్యేత్యం ధూమ్రత్వం । లలాటే శౌక్ల్యేనలాంభితోఽనశ్చ కేచ
ధూమ్రవర్ణః పశురశ్వినోః పియః । దుర్బ్రాహ్మణ లక్షణం బోధాయనే
నోక్తం । యస్యవేదశ్చ వేదిచవిచ్ఛిద్యేతే త్రిపురుషం సవై దుర్బ్రాహ్మ
ణోనామ యత్సేవ వృషలీపతిః । పూర్వోక్త పునరుత్సృష్టప శాయో
బ్రాహ్మణ స్సన్నా తృతీయా దిత్యుక్త త్యాచీద్విహో దుర్బ్రాహ్మణో నా
ధికారి । అతిత సోమపాసే శ్రద్ధాశుశ్చై నేచ్ఛానశ్వే సతి దుర్బ్రాహ్మ
ణోఽధిక్రియత్ ॥”

పై శ్రుతికి ఇట్లుగుడదత్తులిట్లు వ్యాఖ్యానమును వ్రాసియున్నారు:
“కోసాదు బ్రాహ్మణః । తమాహవోధాయనః । యస్య వేదశ్చ వేదిచవిచ్ఛి
ద్యేతే త్రిపురుషం । సవై దుర్బ్రాహ్మణోనామయశ్చ పాన్యభ్యో ధివే
దితి । తేదీవేదశ్చ వేదికేతి చకారాభ్యాం న్యక్తమ్ సముచ్చయా వగమా
దు ధియవిచ్ఛేద సవ భవత్యాశ్వినో నాన్యకరస్య విచ్ఛేదే । భగద్యా
స్తావా । విలుప్త సావిత్రి కోదు బ్రాహ్మణ ఇతి । తస్మిన్ స్తుపక్షేత్రి
పురుషముధియ విచ్ఛేదే పిథవల్యే వాశ్వినః । వింద్రాగ్నస్తు సేవ్యతే ।
నిమిత్తా భావాత్ ॥”

పై శ్రుతి వ్యాఖ్యానముల వలన దుర్బ్రాహ్మణుడు సోమపానము
చేయ దలంచినచో ఆశ్విన పశువును పాలంధము చేయవలయునని స్పష్టమ
గుచున్నది. దుర్బ్రాహ్మణుడనినచో త్రిపురుషముగా వేద వేదలు లోపిం
చినవాడు, వృషలీపతి, పానభక్తుడు, సావిత్రి పుష్కలముగా లోపించి
న వాడును. అని నిరూపింప బడియున్నది. వీలు సర్వకర్మ బహిష్కృ
తులని స్మృతులు వక్కాణింపు చున్నవి. ఇట్టి సర్వకర్మ బహిష్కృతు
లకు శ్రద్ధచే సోమపాసేచ్ఛ జనించె నేని ఆశ్విన పశువును పాలంధము చే
యవలయుననియు వింద్రాగ్నముతో నవసరముగాని యధికారముగాని లేద
నియు లేట తెల్లగుచున్నది.

పై రెండు శ్రుతులను వాటి వ్యాఖ్యానములను బరిశీలించి చూచిన

లేదిన సారాంశ మెత్తిచూసఁ—సోమపానము చేయదలచిన వారి యందలి వైగుణ్యముచేత తదధి కారణినికై వ్యవస్థిత వికల్పముచే వైద్రాగ్య స్వీన పశువులు ప్రాయశ్చిత్త పశువులుగా విధింపబడినవి. అందు బ్రాహ్మణానికి విచ్చిన్న సోమవీధి సంధానాధము విద్రాగ్య పశువు, దుర్బ్రాహ్మణానికి సోమపాన స్థితికై యాశ్వీన పశువున్న ప్రాయశ్చిత్తాధము విధింపబడి యున్నది గాని రెండు పశువులు నొక్క పురుషుని యందలి వైగుణ్య సమాధానాధము మై యెంత మాత్రము విధింపబడలేదు, ఇది యిట్లుండ కొందరు దుర్బ్రాహ్మణానియందు దుర్బ్రాహ్మణ్యము, విచ్చిన్న సోమవీధము అను రెండు వైగుణ్యములు సంధించుననియు వారెండింటి ప్రాయశ్చిత్తాధము రెండు పశువులను పాలంధము చేయవలయుననియు దలంచు చున్నారలుగాని యది యజ్ఞజన విలసితిము. ఈరెండు పశువులను సోమపానేచ్ఛ యందలి యధికారమునకై వ్యవస్థిత వికల్పముచే విధింపబడినవిగాని దుర్బ్రాహ్మణ్యని వృత్తికి మాత్రమే స్వీనమనియు విచ్చిన్న సోమవీధమునకు మాత్రమైద్రాగ్యమనియు నివ్వచింపబడి యుండలేదు. అట్లు దల చినచో “యో దుర్బ్రాహ్మణస్సోమంపిపానేదితి” యను శ్రుతి వ్యర్థముగా నవును. మరియు సోమపానేచ్ఛునందు విధింపబడినను అదృష్టవశముల గుటచే రెండు పశువులకును సముచ్చయము యుక్తమని యనవచ్చునుగాని యదియు నజ్ఞం జనవిలసితిమె వీలనన నీ పశువులు పురుషుని యందలి వైగుణ్య సమాధానాధము విధింపబడిన ప్రాయశ్చిత్తములుగాని యదృష్ట జనకముకెంత మాత్రమును గానేరవు. ఇట్టి ప్రాయశ్చిత్తములకు వికల్పమే గాని సముచ్చయమెంత మాత్రమును గానేరదను రాధాంతము జైమిని ఆ. ౧౨ పా 3 ఆ ౫ అధికరణ న్యాయముచే నిణాయము చేయబడియున్నది. కొందరు విచ్చిన్న సోమవీధనే దుర్బ్రాహ్మణుడని తలంచు చున్నారు. యది యసంగతిము. విచ్చిన్న సోమవీధి మాత్రముచే దుర్బ్రాహ్మణత్వ మెంతమాత్రమును శంకింపబడగూడదు. అట్లు దలంచిన “బ్రాహ్మణస్సన్నా తృతీయాత్” అను శ్రుతివ్యాకోప వోషము గలగును. అంతయే గాదు సర్వవ్యవహార లోపపరంగము గూడవాటిల్లు విచ్చిన్న సోమవీధివైగుణ్యముచే దుర్బ్రాహ్మణత్వము సంక్రమించినేని లోకములో. బ్రాహ్మణులనువారల ప్రసిద్ధము గావచ్చును. దుర్బ్రాహ్మణుడు సర్వకర్మ బహి

పట్నాతుడని స్మృతులు ఘోషింపుచున్నయవి. దానంజేసి యజన యాజనాది మట్కగ్మములకు హానిగలుగు. దానంజేసి లోకమునందు శ్వన హాని దశకుందుండు మట్కగ్మ వ్యవహారములయు నశాస్త్రీయమే గావచ్చును. లేదా వేద శాస్త్రములకు గతిలేక నిష్ప్రయోజనములై యుండి నశింపవలసి వచ్చును. దానంజేసియే “వేదశ్చ వేదేచ” యను స్థల మందు “వే ద” శబ్దముచే స్మారాగ్ని హోత్రము గ్రహింపబడు చున్నయది అట్టి యశ్చిప్రాయముచేతనే “అలుప్త సాన్విత్రీకో నుగ్రోహ్మణః” అని భాగద్వాజులు నిర్వచించియున్నారు. ఇట్టి యశ్చిప్రాయముచేతనే “అని యతోహస కిస్యదోహోహ్మణ్యమ్” అని ప్రయోగపృథ్వికారులు వర్ణించియున్నారు. ఇట్టి యాశయామే వాహిని పతీయములోను గాగల యాపస్తంబ గూత్రవ్యాఖ్యానములలో గూడ నిర్వచింపబడి యున్నయది. ఇట్లు లెన్ని విధముల పరికించి జూచినను ఆశ్విన పశువు అనుచాన బ్రాహ్మణ విషయమును ప్రాయశ్చిత్త మెంతమాత్రమును గానీగదు. కావున విచ్చిన్న సోమపీఠసంధానాధామై బ్రాహ్మణులకు వైర్లగాగ్న మొక్కటి యే ప్రాయశ్చిత్త పశువుగా నగ్నిప్రేక్షియై పశువుతోను సొలంధము చేయుబడవలయు. ఆశ్వినమును గ్రహించుటచే నవి హితమును పశ్వాలంఛముచే హింసాప్రయుక్త దోషములు యజమానుని యందును ఋత్విక్కుల యందును సంక్రమించుటయే గాక నశాస్త్రీయ కృత్య మొనరించుట కర్మ సంపూర్తియగుటకు మారుగ ననధము వాటిల్లును.

కావున ‘యశ్చాస్త్రవిధ ముత్సృజ్య వక్షతే కామకాగతః । నప సిద్ధి మవాప్నోతి నసుఖం నపరాగతిః’ అను శ్రీకృష్ణ శాసనమును గుర్తెరింగి శిష్టులును వైదికమార్గ నితరులును ప్రవర్తకులును ప్రయోగ కుశలులును అంధవరంప గా వాడుకలోనికి వచ్చిన ఆశ్విన పశువును ప్రాయశ్చిత్త పశువులనుండి విడచి ప్రవర్తింపుదురు గాక. ఒకా నొక వేళ యాజకులు దుగ్రోహ్మణుని యందలి యనుగ్రహముచే బ్రవ రించితేని య ప్పూడాశ్వినమును గ్రహించి యైంద్రాగ్నమునుండి విరమించి ప్రవర్తింపుదురుగాక. ఏవిధముననైనను వింద్రాగ్నాశ్వినములకు సముచ్చయమే తీరు నను పొసగదనియు నారెంటికిని సముచ్చయము జేయుటచే శ్రుతిస్మృతులకు వ్యాఖ్యము గల్గించిన వాగలై యహవరముల రెండింటికిని దూర

మగుదురని గుఱైరింగి సర్వ జనులును వ్యవహరింపుమరు గాక.

ఇతి నా రా య ణ స్మృ తిః॥

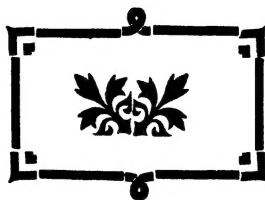
క్ర తు వు న ం ద లి స ం క ల్ప ము.

“విచ్చిన్న సోమపీఠ సంధానార్థం మైంద్రాగ్నం పశుమగ్నీ హోమి
యేన పశునాసహో పాలంభంకుర్వత్ సోమేనయత్యే యద్వా॥

చైత్రాంశ్మాణ్య నివృత్తిద్వారా సోమపాన సిద్ధ్యర్థమాశ్వినం ప
శుమగ్నీ హోమియేన పశునా సహోపాలం భంకుర్వత్ సోమేనయత్యే॥

ఇతి నా రా య ణ స్మృ తిః॥

10115

